

ذکاء الملک . معاضد الملک . صدرالعلماء . مرتضی قلیخان . حاجی میرزا رضاخان . شیبانی اسدالله میرزا . سید حسین اردبیلی . تقی زاده . دکتر امیرخان . قوام الاسلام ناصر الاسلام . فهیم الملک . حکیم الملک - دکتر اسمعیل خان . وکیل الرعایا . لسان الحکماء طباطبائی . ابوالقاسم میرزا . میرزاداد خان . آقا سید جلیل . وکیل التجار . حاجی شیخ علی خراسانی . نویری . حسنعلی خان . میرزا اسدالله خان . حاجی آقای شیرازی . سید حسین کزازی - حاجی سید ابراهیم . وزیر زاده . ارباب کیخسرو افتخار الواعظین - شیخ رضا . آقا سید محمد رضا موتمن الملک . محمد هاشم میرزا - شیخ ابراهیم زنجانی عز الملک .

(اشخاصی که رد کردند)

حاجی میرزا آقاجات - سلیمان میرزا

رئیس - قسمت اول با اکثریت تصویب شد حال در قسمت دوم راجع بتفاوت حقوق رئیس ماهی صد تومان رأی می گیریم کسانیکه تصویب می کنند ورقه سفید خواهند انداخت [رأی گرفته شده]

معاضد الملک - عده حضار ۶۳ ورقه سفید علامت قبول . . ورقه آبی یک امتناع ۱۲ رد کننده نجات

(تصویب کنندگان)

دکتر اسمعیل خان - ابوالقاسم میرزا - مرتضی قلی خان - حاجی میرزا آقا سلیمان میرزا دکتر امیر خان . آقا شیخعلی . افتخار الواعظین موتمن الملک - معاضد الملک - وکیل الرعایا - حاجی - سید نصرالله - متین السلطنه - معین الرعایا - حاجی محمد - کریم خان - کاشف - مصدق الملک - منتصر السلطان میرزا احمد - حاجی شیخعلی - اسدالله میرزا - آقا سید ابراهیم - آدینه محمدخان - عز الملک - شیبانی - تقی - زاده - فاتح الملک - حسنعلی خان - وکیل التجار ارباب کیخسرو - وزیرزاده - آقا سید جلیل - معتمد التجار اسدالله خان - حاجی آقا میرزادادخان - فهیم الملک حکیم الملک - ادیب التجار - شیخ رضا - طباطبائی ممتازالدوله - ناصر الاسلام - لسان الحکماء - صدر - العلماء - قوام الاسلام معزز الملک - محمد هاشم میرزا تربیت - نویری .

رئیس - موضوع مذاکرات روز سه شنبه بقیه بودجه مجلس راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع بامتیاز طلاشویی عراق راپورت کمیسیون بودجه راجع بتعیین حقوق ورثه مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا - قانون ثبت اسناد (گفتند قانون قبول و تکمیل پروات تجار نیست .)

رئیس حرکت کرد مجلس یک ساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۷۳

صورت مجلس یوم چهارشنبه ۱۸

شهر ربیع الاول ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل شد

صورت مجلس یوم یکشنبه ۱۵ را آقای معاضد الملک قرائت کردند

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟

میرزا داودخان - در صورت مجلس اسامی آقایانیکه اضافه حقوق و کلارا پیشنهاد کردند باید نوشته شده باشد نوشته نشده

رئیس - دیگر ملاحظه هست [اظهاری

نشد] [صورت مجلس را رئیس امضاء نمودند]

حاجی شیخعلی - بنده عرض میکنم نظامنامه داخلی ما مینویسد که دستور مجلس را خود مجلس تعیین خواهد کرد اگر دستور مجلس را خود مجلس بخواند معین کند باین ترتیب که مابیش آمده ایم که داخل یک مطلبی میشود و رمان و قصه گوئی می کنیم فایده ندارد جز اینکه ترتیب مذاکرات ما هر روز طول بکشد بنده عرض می کنم عده وظایف ما نظارت در مالیه مملکت است و از هر صاحب وجدانی اگر سؤال کنیم که وظایف ما چیست خواهند گفت که نظارت در امور مالیه از اهم وظایف شما است قانون اساسی ما هم حکم میکند که دیوان محاسبات باید تشکیل شود و بجهت آن قانونی هم طبع شده و قریب سه ماه است در دست و کلا است .

رئیس - قانون دیوان محاسبات را تازه وزیر مالیه نوشته و فقط به بنده ارائه داده است .

حاجی شیخعلی - پس بهتر این است که مشغول شویم و قانون دیوان محاسبات را زود تر مرتب کنیم و آنرا تشکیل بدهیم و از قراریکه امروز شنیدم اگرچه رسمیت ندارد ولی شنیدم که بعضیها استعفا داده اند در اینصورت خوبست هر چه زودتر هم خود را مصروف بداریم که دیوان محاسبات را تشکیل کنیم و مثل این بودجه هائیکه نوشته میشود و مجلس می آید و اسباب تعطیل امورات و تضییع وقت میشود بانجا رجوع نماییم

رئیس - عرض کردم که قانون دیوان محاسبات نوشته شده و فردا یا امروز بوقلا داده می شود که مشغول ترتیب آن بشویم .

حاجی شیخعلی - عرض از عرض بنده این است که دستور مجلس را اگر الهم فالهم ملاحظه کنیم بهتر است از اینک بنشینیم و مذاکره کنیم که صد تومان یا کمتر بفلان کس وظایفه داده شود اینها اهمیت ندارد که وقت خودمانرا ضایع کنیم .

معزز الملک - چند فقره تلگرافات تبریک عید رسیده اسامی آنها قرائت میشود از معمره بامضای بهاءالدوله - ایضاً از معمره از شیخ خزعل خان - از گروس انجمن ولایتی آنجا - از انجمن ناصری زردشتیان - راپورت کمیسیون عرایض و مرخصی قرائت گردید .

رئیس - یک لایحه متحدالآلی بوزارت خانهها نوشته شده است غرض این است که نتیجه اقدامات خودشانرا بمجلس ارائه بدهند شروع بقرائت بودجه مجلس گردید

کابینه [۴] نفر دارالانشاء [۱۷] نفر دایره صورت مجلس نویس و تشد نویس [۷] نفر جمع کل یک ماهه [۷۸۰۰] قران [اصلاح کمیسیون محاسبات نیز قرائت شد]

ارباب کیخسرو - البته در نظر آقایان هست که تقریباً سه ماه قبل از این بودجه بمجلس تقدیم شده است و چون از طرف مجلس تکلیفی معین نشده تمام حقوق بهمان ترتیبی که در بودجه نوشته شده بود داده شده است و این تغییریرا که کمیسیون محاسبات داده است بنده وقتی می بینم کابینه مجلس و کابینه سایر وزارتخانهها خیلی تفاوت است مدیر های اداره

آنها از هر اداره حقوقشان از مدیر های ادارات این کابینه بیشتر بوده اگر بگویند این تفاوت حقوق برای این است که وزارتخانه ها کارشان بیشتر بوده است عرض میکنم رئیس دارالانشاء یامعاون آن کارش اگر زیاد تر نباشد کمتر نخواهد بود در وزارت داخله رئیس کابینه را صد تومان و معاونش را شصت تومان و در وزارت عدلیه که خیلی کم نوشته است هفتاد و پنج تومان در وزارت جنگ یکصد و پنجاه تومان نوشته کمیسیون صد تومان معین کرده بنده هیچ فرقی نمی بینم که اینقدر کسر شده است غرض عرض بنده این است که بهمین ترتیبی که نوشته شده پرداخته هم شده است تا برای نمایندگان چه اقتضا فرماید .

دکتر اسمعیل خان - وقتیکه بودجه وزارتخانهها بمجلس آمد هر چه تکرار کردیم که آنچه خرج نشده است بمجلس نیاید فقط صورت آنچه خرج شده است داده شود که مجلس تصویب نماید و در بودجه نانی که در آئینه بمجلس پیشنهاد خواهد شد تغییرات لازم داده خواهد شد اینجا هم بنده یاد آوری می کنم که آنچه خرج نشده است از آنجا که نشود این بود که در بودجه خودمان بملاحظات این طور که پیشنهاد در کمیسیون تصویب شده است و بعد در بودجه نانی که تغییر لازمی شود ممکن است پیشنهاد کنیم که کمیسیون در آن باب مذاکره بکند و تجدید نظری بنماید اگر دید فرقی دارد با ترتیب سایر ادارات آنچه را صلاح بداند پیشنهاد کند تا مجلس رأی بدهد .

فهیم الملک - این توضیحی را که آقای دکتر اسمعیل خان دادند واضح کرد که در این تفاوت قرار دادن کمیسیون یک قدری بی اعتدالی کرده است تفاوتی بین اینجا و سایر جاها نیست و همانطور که گفته شد بین منشی اینجا و منشی یک وزارتخانه و این طوریکه می فرمایند بی اعتدالی شده است .

افتخار الواعظین - بنده در این فرمایشات آقایان موافقم ولی این نکته را می خواهم یاد آوری کنم در غرض شهر ربیع المولود تمام مدیر های دارالانشاء و بیشتر از اعضاء دارالانشاء عریضه دادند بمجلس و آمد بکمیسیون عرایض و از کمیسیون عرایض بکمیسیون محاسبات رجوع دادیم بنده عرض میکنم کمیسیون محاسبات تحقیق و تقشیر کامل نکرده است و فرفته است بدارالانشاء که ملاحظه کند خط کی بهتر است و زحمت کدام بیشتر است و کمی بیشتر کار میکند و از صبح می آید و تا یک یادوساعت از شب گذشته مشغول کار است بنده عقیده ام اینست که اعضاء دارالانشاء در مسئله مواجب و حقوق خودشان خیلی بیچاره واقع شده اند .

دکتر اسمعیل خان - تکلیف کمیسیون این نیست که برود بدارالانشاء ببیند کدام منشی خطش بهتر است و کدام بیشتر کار میکنند و زحمت میکنند همانطوریکه یاد آوری کردم عرض کردم که باید صورت عمل شده را بفرستند این چیزی است که اداره مباشرت عمل کرده است و در بودجه آئینه که پیشنهاد خواهد کرد ملاحظات خود را میکند و به کمیسیون محاسبات هم تجدید نظری کرده رأی خود را اظهار میکند .

میرزا هر قلیخان - اولاً صورت این بودجه در هیئت رئیسه نوشته شد و دادند بداره مباشرت و در آنجا اصلاحی شده بود بعد آمد بکمیسیون

محاسبات و کمسیون چون میخواست در این محاسبه عمل مجلس سرمشق بشود برای سایر ادارات برای اینکه اداره مجلس يك اداره ایست مهمتر از سایر ادارات که باید همیشه برتری بر سایر ادارات داشته باشد و اعمال آن سرمشق باشد برای سایر ادارات این بود که خواستند با قلم را قطع و بکمر چینی که ممکن است در اینجا اقدام کنند با این واسطه فقط در دوره مورد کسر شد که از رئیس و مدیر دارالانشاء یکی ده تومان و از سایر مدیرها یکی پنج تومان و همانطوریکه مخبر محترم اظهار داشتند تکلیف کمسیون محاسبات نبود که برود بدارالانشاء ببیند خط کی بهتر است و کی بیشتر کار میکند و زحمت میکشد و اینکه ارباب گفتند که چون مجلس اقدامی نکرد و تکلیف را معین نکرد باین جهت بهین طریق که صورت دادیم عمل شده است این يك چیزی است که مجلس باید رای بدهد و اینکه گفته شد که کمسیون محاسبات تصور کرده است و بی اعتدالی نموده است بنده عرض می کنم ابداً تصور نکرده است بلکه لازمه مذاقه و صحت عمل را بکار برده است .

تقی زاده - در بودجه های چهار ماهه که از وزارتخانهها تقدیم مجلس شده بود يك چیزی علی الحساب داده بودند که هر وقت تصویب شد تمام بدهند مثل اینکه وزارت عدلیه ثلث داده بود و سایر جاها نصف میدادند اما در يك اداره که عمل ثلث و نصف شاید نموده است و با بهتر ترتیبی تمامش داده شده است این را اسم بودجه بر روی آن گذاشته ایم و آورده ایم اینجا حالا اگر ده تومان مثلا کسر شود این را کی باید بدهد آیا مباشرین بشما میدهند بمقیه بنده این ترتیب هیچ معنی ندارد اداره مباشرت مدتی است که بودجه را داده است و شما نخواندید و آنها از روی همین صورت داده اند و اداره مجلس هم يك اداره کوچکی است از اینصورت سه ماه یا چهارماه گذشته باید صرف نظر کرد نظامنامه داخلی ما هم میگوید بودجه مجلس در اول سال باید بگذرد حالا همین را اگر رای میدهید بدهید که در آنچه هم از روی آن عمل نمایند و اگر باید تغییر و تبدیلی و دخل و تصرفی در آن بشود آن وقت رای داده شود برای سال آتی که حالا چه چیز را رای بدهیم و تصویب کنیم این يك چیزی است که داده شده است بنده اسم بودجه بر روی آن گذاردن و تصویب یا عدم تصویب را صحیح نمیدانم و هیچ معنی ندارد این يك چیزی است که مثل سایر وزارتخانهها علی الحساب میدادند حالا اگر مجلس تصویب نمی کند از ماهیانه آتی باید بتدریج کسر گذاشته شود در هر صورت یا این را برای سال آتی تصویب نمائیم یا بودجه سال آتی بمجلس بیاید والا برای چیزی که داده شده است چه رای بدهیم .

میرزا مرتضی قلیخان - این مطلب صحیح است که این چیزی که نوشته شده حساب گذشته است ولی این خودش يك ماخذی می شود برای بودجه آتی و وقتی که رای مجلس معین شد ما فوراً حساب را معین می کنیم و بمجلس می دهیم حالا بنده صلاح می دانم که مجلس رای بدهند که این تصویب کمسیون

صحیح است یا اینکه پیشنهاد اداره مباشرت صحیح است یکی از اینها که پیشنهاد شده رای بدهند تمام می شود و حساب مفروض می شود و تکلیف اداره مباشرت معین می شود .

میرزا داود خان - بنده دیگر عرضی ندارم فقط بعد از آقای میرزا مرتضی قلیخان عرض می کنم که دارالانشاء مجلس با سایر جاها نباید فرق داشته باشد هیچ علت ندارد که کمتر از اجزاء وزارتخانهها برای آنها حقوق تصویب شود .

سلیمان میرزا - علاوه بر اینکه آقای میرزا داود خان فرمودند بنده عرض می کنم مدیرهای ادارات را در وزارت داخله یکی صد تومان نوشتند و بنده در اینجا می بینم علاوه بر اینکه کمتر نوشته اند بتفاوت هم نوشته اند مثلا مدیر شعبات را در يك جا بیست تومان و در یکجا سی تومان معین کرده اند ما اگر باید مواجب را از برای شغل معین کنیم مدیر شعبه هر کس باشد باید بقدر لزوم باو حقوق بدهیم که از روی صداقت و اطمینان قلب بتواند کار کند .

میرزا مرتضی قلیخان - این مسئله که فرمودند در باب اختلاف حقوق مدیرها صحیح است ولی نباید ملاحظه اسم مدیری را کرد باید دید که شغل او چیست و دفتر مدیر را که همان اسم آنها مدیر است و عمل ندارد نمی شود مساوی کرد با مدیری که وزارتخانه با او است و باید روزی اقلاً هشتاد کافند بنویسد .

معاضد الملک - می خواستم عرض کنم که این صورت در هیئت رئیسه با کمال صرفه جوئی نوشته شد و ارجاع شد با اداره مباشرت و بازار هیئت رئیسه پاره توضیحات خواستند از باب شغل اعضاء دارالانشاء گفته شد که این با کمال صرفه جوئی نوشته شده است بعد صورت را فرستادیم بکمسیون محاسبات کمسیون بنده را دعوت نمودند و بنده حضوراً زحمات و شغل آنها را شرح دادم و حالا عجب دارم از اینکه باز از مقدار حقوق آنها کاسته اند دیگر اینکه در موقع عمل معلوم می شود این حقوق کافی است یا غیر کافی و ما اول در هیئت رئیسه همچو تصور می کردیم که این حقوقی که منظور داشته ایم کافی است بعد که شروع بکار کردیم می بینیم خیلی خیلی کم حقوق از برای آنها نوشته شده است چنانچه دایره تندنویسی که بسیار کار مشکلی است و باید هر روزه صورت مشروح مذاکرات مجلس را بطور صحیح ضبط نموده و بنویسند و شاید بعد از این بعضی از جرایم از ما خواهش کنند که آن صورت را بدهیم بایشان در روزنامه خود طبع نمایند چنانچه روزنامه وقت همین تقاضا را کرده است و در صورتیکه عمل تندنویسی خیلی زحمت دارد حقوقی که برای آنها منظور شده نفری پانزده تومان است و این حقوقی است که وزارتخانهها بيك ثبات میدهند و علاوه بر اینکه دایره تندنویسی صورت مجلس را پانزده تومان نوشته اند برای خلاصه نویسی عرایض هم پانزده تومان تصویب نموده اند و اینها را بنده گمان میکنم که خیلی کم منظور شده است و باید در آتی حقوق کافی از برای اعضاء مجلس منظور شود که کار

صحیح از آنها خواسته شود و اینکه گفته شد اعضاء وزارتخانهها بیشتر کار دارند بجهت توضیح عرض میکنم که اینها از صبح می آیند و تقریباً تا دو ساعت از شب گذشته مشغول کارند در اینصورت نمیشود گفت که زحمت اینها کمتر از سایر جاهاست .

رئیس - از مذاکراتی که در این باب بعمل آمد معلوم می شود که اکثریت تصویب می کند که آنچه در این چهار ماهه عمل شده است صحیح است و برای سال نو باید بودجه صحیح مرتب شود با ملاحظه اطراف کار پس حالا بهین صورت رای میگیریم هر کس بطوریکه اداره مباشرت عمل کرد تصویب مینماید قیام نماید .

(اقلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد)
رئیس - لایحه ایست که وزارت عدلیه پیشنهاد کرده است راجع بده تاسیسات عدلیه خوانده میشود (لایحه وزارت عدلیه راجع بده تاسیسات عدلیه قرائت شد)

رئیس - رجوع میشود بکمسیون عدلیه . امتیاز نامه طلا شوئی و معدن طلا و سایر فلزات و راپورت کمسیون فواید عامه در این خصوص قرائت شد .

رئیس - ابتدا در کلیات این امتیاز نامه مباحثه می شود .

محمد هاشم میرزا - این ترتیبی که در اینجا نوشته شده است بنده ملتفت نمی شوم و اینکه اینجا نوشته شده (۵۶) هزار ذرع اینطور نیست (۵۶) میلیون ذرع می شود .

وکیل التجار - بنده چند فقره اساساً در کلیات این امتیاز و کلیه امتیازات می خواهم عرض کنم . اولاً - معادنی که در املاک غیر پیدا خواهد شد یا ملاحظه خواهد شد دولت از آنها خواهد خرید یا اینکه هیچ نباید گفت اینجا نوشته شده است که بقیعت عاده صاحب ملک باید بفروشد و دولت مساعدت خواهد کرد بنده عرض میکنم این هیچ راجع بامتیازیکه دولت میدهد و حقی که باید بگیرد ندارد که اگر در ملک غیر يك چیزی پیدا شود که دولت با صاحب امتیاز مساعدت کند که آنرا بقیعت عاده بخرد در هر صورت بنده این ماده راز زیادی میدانم و دیگر آنکه وقتیکه يك معدنی کسی میخواهد اداره کند باید دانست که معدن غیر از کارخانه است کارخانه اگر بخواهند وارد کنند ممکن است برای تشویق آنها و بجهت اینکه این اسباب رفع احتیاج ما را تا یکدرجه میکند آماشین آلاتی را که میخواهند بیاورند از گمرک معاف داریم ولی کسانی که از معدن استخراج میکنند آهن یا نقره یا نمک یا هر چه باشد عادت بکنیم بر اینکه بگوئیم از گمرکش صرف نظر کنیم گمان میکنم که هیچ ربطی باصل مطلب نداشته باشد و بنده اساساً این را قبول نمیکنم یکی هم در امتیازات یک معدن اقلی قرار میدهند یعنی آن کسی که امتیاز را بگیرد يك حدی را فرار میدهند که سالیانه مثلا يك ده يك بدولت بدهند و آنهم از روزی که امتیاز داده میشود اول آن باشد که اگر صاحب امتیاز استخراج نکند یا تنبلی کرد آن میزانی را که باید بدهد از او بگیرند منتهی اگر بخواهیم قدری ملاحظه حال او را بکنیم بگوئیم که تا ششماه

برای همه لوازم و تدارک اسباب معاف باشد ولی از آن روز بپسند حکما باید مبرانی را که تعیین میشود بدولت بدهند این چند فقره مراد شده در کلیه امتیازات لازم میدانم و دیگر آنکه کسیکه میخواهد داخل یک کاری بشود و امتیاز یک معدنی را بگیرد باید یک بزرگانی سرمایه معین کند و بنمایاند تا اینکه ما بیک کسی امتیازی بدهیم در صورتیکه هیچ معلوم نباشد سرمایه اش چیست مثلا بیک کسی امتیاز بدهیم و او برود و سرمایه اش خرج کند و ببیند اگر فائده کلی برای او دارد دنبال نماید و اگر منفعت نکند دنبال بجا اولیه باقی بگذارند بنده عرض می کنم اینکار یک سرمایه معینی لازم دارد که بنمایاند و ملتزم شوند که ما تا این مقدار خرج میکنیم اگر نتیجه بدست آمد دنبال میکنیم و اگر نتیجه بدست نیامد قبل از اینکه این مبلغ را بصرف برسانیم حق نداریم در کار مسامحه کنیم این هم یکی از چیزهایی است که بنده در کلیه امتیازات خیلی لازم میدانم برای اینکه این سبب می شود که کسانی که میخواهند در این کار داخل شوند بیک نتیجه خوبی برسند که هم برای خودشان فائده داشته باشد هم برای دولت.

دکتر اسمعیل خان - اولاً در باب نقشه این که حضرت والا فرمودند نقشه این از صاحبان امتیاز خواسته شده و آورده اند یک نقشه جغرافیائی است که یکجا را مرکز معین کرده اند اطراف و توابع آن را که خود نقشه را هم بیاورند همین طور خواهد شد بجهت اینکه ما که آنجا نرفته ایم و در نقشه یکجائی را مرکز قرار می دهیم مثلا می توانیم مرکز طهران از سمت جنوب نیم فرسخ و از طرف شمال یک فرسخ از این نمی شود چیزی فهمید این نقشه را آوردند بکمیسیون و کمیسیون هم بآن معتقد شد برای این که ایران بیک نقشه مفصلی که تمام نقاط جزئیة را معین کرده باشد نوشته باشد که موافق معنی آن چیست ندارد و اگر داشته باشد هم گمان می کنم همین حال را خواهد داشت یک مرکز را معین میکنند و می نویسند از طرف مشرق نیم فرسخ و از جنوب فلاحتور و اینکه فرمودند که این یک موضوع اساسی است که مجلس باید بنشیند با حضور وزراء و وزیر فواید عامه یک قرار اساسی بدهند که در املاک غیر آنچه واقع است مال دولت است یا مال صاحبان ملک این یک قرار است که باید داده بشود و تا این قرار داد داده نشده است عمر راپورتی که از کمیسیون بیاید همین است کمیسیون چاره نخواهد داشت مگر اینکه بگوید که امتیاز را باید بدست یک هیئتی داد و دیگران را نباید گذاشت مداخله نمایند دیگر وقتی که مجلس در این باب قرار می دهد و بگوید معادنی که در املاک شخصی پیدا می شود تکلیف آن چیست و تا وقتی که این قانون نگذرد ممکن نیست که از صاحبان معدن بشود باین میزان خرید بجهت اینکه بسا می شود که یک زمین است لایز و ذریعی بکسانی مثلا قیمت ندارد ولی همینکه اسم معدن روی آن زفت صاحب آن می گوید باصلا نمی فروشم غرض این است بملاحظه اینکه فعلا این مسئله از تصویب مجلس نگذشته کمیسیون تکلیفش این است که یک قرار بدهند که بهر قیمتی که

ممكن است بهر اندازه باشد صاحبان ملك در راضی كنند اما در خصوص اسباب وارد كردن این معلوم است كه اسباب را می آورند برای آبادی مملكت شما و در تمام جاها همینطور معمول است كه تخفیف میدهند و در باب میزان اول گفتند گمان می كنند كه طلا در آنجا ریخته است این يك طلائی است كه در آنجا آب شسته است و آورده است موافق تحقیقاتیكه کرده اند می گویند اگر يك زحمت فوق العاده بكشند شاید يك چیزی بشود ثاباً در مسئله كه فرمودند هر كس می خواهد این كار را بكند باید يك سرمایه را بنمایاند بنده عرض می كنم كه این معلوم نیست كه این مابه را كه خواهد گذاشت آیا بر میدارد یا خیر آیا ضرر می كند یا نفع و اگر بخواهیم این را قرار بگذاریم گمان می كنم كه هیچوقت يك همچو كسی پیدا نشود كه يك همچو چیزی را بنمایاند و يك امتیازی بگیرد و همینطور این معادن خواهد ماند و اینهم تكلیف مجلس نیست كه این را قرار بگذارد این را باید صاحب امتیاز بوزیر فواید عامه ارائه بدهد و وزیر از او ضمان بگیرد برای آن سرمایه و اینکه کمیسیون این مقدار تصویب نمود كه از صاحب امتیاز گرفته شود بجهت این بود كه از هر امتیازیكه ملاحظه كنید در خارجه از صدی سه الی پنج بیشتر نمیدهند و کمیسیون هم بیش از این نتوانست تحویل بكنند برای اینکه اگر كسی بخواهد يك همچو كاری بکند و چه می رانند برساند اگر کمیسیون بیش از این سختگیری میكرد كار خیلی مشكل می شد.

وزیر علوم - بنده عرض می كنم مادر این امور معاش مجبوریم تأسی بسیار دول كنیم بجهت اینکه آنها خیلی از این پیشنهادها بخواهند و وقتی كه ما بآنها توجه كنیم می بینیم كه دورای در مسئله معادن در ممالك پیدا شده است كه بعضی ممالك به يك رای رفتار میکنند و بعضی برای دیگر بعضی ممالك خیلی بزرگ مثل مملكت انگلستان معادن را ملك صاحب می دانند و از يك كسی بخواهد تقشیش كند باید رجوع كند بصاحب ملك و با او يك قراری بدهد و بعد از آنكه پیدا كرد حق صاحب ملك را بموجب قراريكه داده است می دهد و مشغول كار می شود و در بعضی ممالك دیگر مثل آلمان و فرانسه معادن را حق دولت قرار داده اند لیكن امتیاز آن را باشخاصی می دهند و آن صاحب امتیاز می رود و مشغول معدن پیدا كردن می شود و لو اینکه در ملك غیر باشد و بعد از آنی كه پیدا كرد از دولت امتیاز می كند مشغول كار می شود و اینجا این ترتیبی كه معمول است در حقیقت وارونه آن ترتیب است اینجا آن كسی كه میخواهد كار بكند اول پیدا میکند بعد امتیاز میگیرد و در اینجا اول امتیاز میگیرد بعد معدن را پیدا میکند ولی در واقع كه به بینیم یکی است اما در مسئله اینکه بچه مدت این معادن داده میشود آنكه در ملك خودش است كه معلوم است و ولی باید كار بكند و اگر يك مدتی گذشت و صاحب امتیاز كار نكرد دولت می تواند آن امتیاز را باطل نماید و اما در مسئله گمرك بنده هم واجب می دانم كه

این مساعدت را باین اشخاص كه می خواهند خدمت بمملكت كنند دولت بنمایند و اگر بشود معاف نماید حتی در روسیه كه گمركش خیلی سخت است گمرك اسباب طلا شرفی معاف است اما اگر در سایر صنایع هم معاف كنیم گمان می كنم خیلی كار غلطی نكرده باشیم و آنچه عقیده بنده است این است كه چندان عیبی ندارد بجهت اینکه باید آنها را تشویق كرد اما در خصوص حد اقل هم بطوریکه هنوز وجود پیدا نكرده برای آن يك درآمدی فرزند اند اما در مسئله سرمایه هیچ لزومی ندارد در هر چه جاهم اینطور نیست آنها معلوم است خودشان صاحب امتیاز میروند ثروت پیدا میکنند و عمل میکنند و چنانچه كسی امتیاز را بگیرد و بعد كار نكند و باطن بماند البته آن امتیاز هم از بین می رود اما در مسئله اینکه این معدن طلا يك اهمیت میدهد به این يك خیال غلطی است هر معدنی كه قابل ولایق باشد برای استخراج آنها مثل معدن طلاست تمام حكماي این فن فلزات را ماداميكه در زمین است مساوی میدانند هر كدام زحمت بیرون آوردنش زیاد است قیمتش هم زیاد است و هر چه زحمت استخراجش كم است قیمتش هم كم است و آنقدريكه در زمین میماند طلا سنگ مثل هم است اما این قسمتی كه از عین طلا تحویل شده است باین بیچارهها این تقصیرش از طرف بنده است بجهت اینکه این امتیاز را وقتی خودم پیشنهاد کرده بودم و این اندازه معین كردم اینها كه آمدند پاگیر آنها شد بنده يك ده يك از عین زائد بر كلبه باشد و کمیسیون این شكلی كه تصویب کرده است معلوم است كه دیگر بسته برای و كلالی ملت است.

وكیل الرعايا - بعد از توضیحاتيكه آقای وزیر دادند بیش از يك چیز بنده دیگر محتاج نیستم بدانم و همچنانكه بنده بخواهم لازم است كه آقایان هم بدانند محسنت این كار همان بود كه فرمودند اما يك چیزيكه اینجا هست كه لازم است عرض كنم این است كه همانقدريكه این استخراجش خوب است از راه دیگر همانقدر مضر است كه این زمین در کنار رودخانه واقع شده است زنی خاك قابل زراعت میخواهند بشویند باین ترتیب كه این خاك هارا میدهند با ب بعد آن خاك طلا بته می ماند آن خاك را میگیرند و تجزیه می كنند و طلا را از آن استخراج می كنند و این استخراج ولو بصدی يك منفعت هم باشد كه از برای مملكت فایده دارد و بهمانقدر این مطلب مضر است برای اینکه خانه خود را خراب می كنیم این زمین زراعتی است و بعد از آنی كه خاك آن برداشته شد دیگر قابل زرع نیست باز هم توضیحات تكرار می كنم كه این استخراج اگر در معدن باشد هر چه باشد برای مملكت فایده دارد اما اگر خاك شونی است كه باید خاك قابل زراعت را با ب بدهند و از توی آن طلا بگیرند ضرر است و بقدريكه فایده دارد چند مقابل ضرر عاید ما میشود و يك چیز دیگری است و آن این است كه مادر اختیارات می نویسیم تا دو سال باید شروع بكار شود بنده عرض می كنم كه يك چند بیرق هم بدور خاك زدن ممكن است سلامت شروع باشد و بنده باینقدر اکتفا نمی كنم بلكه شروع آنست كه تا يك اندازه بدولت آن چیزی

كه باید برسد عاید شود كه دست وبال ناهم باز شود در هر صورت این كلمه شروع را كه در اینجا است بنده نمی فهمم.

وزیر علوم - باید كلمه شروع را شروع با استخراج نوشت.

حاج آقا - بنده عرض می كنم در این امتیاز معادن چند صحت بمیان آمده است يكی مسئله معادن صاحبان املاك است این يك صحبت اساسی است كه گمان من این است منبعد هر كس بخواهد امتیازی بگیرد این مذاكره بمیان بیاید و خیلی وقت ما را ضایع كند عقیده بنده صلاح این است كه دیگر از این بیعت از معدنی كه در ملك اشخاص واقع است مذاكره نكنیم و این اسم نبریم كه ما مجبور باشیم یا دولت مجبور باشد كه از آنها بگیرد چنانچه آقای وزیر هم فرمودند كه معادنی كه در املاك اشخاص واقعست یا این است كه از صاحبان ملك اجازه می گیرند و یا پس از اجازه دولت صاحبان ملك را راضی میکنند علی كل تقدير اینگونه معادن از صاحبان ملكست ما نمی توانیم بگوئیم كه دولت از او بگیرد یا اینکه صاحب امتیاز مساعدت كند باید ابتدا اسمی از اینگونه معادن نبریم خود صاحب امتیاز خود بداند با صاحب ملك لابد يك طوری خواهد كرد دیگر اینکه می خواهم عرض كنم یکی از موجبات آبادی مملكت همین معادن است و آنها هم باید كشف شود و آزاد استخراج كند تا فایده از آن برده شود و الا همین طور زیر خاك ماند و استخراج با كشف نشود فایده ندارد و در خصوص گمرك بهمان ملاكی كه فرمودند كه از كارخانه و چیز هائی كه موجب آبادی است وارد می شود گمرك نباید گرفته شود و از همینها هم كه راجع به همان املاك است گمرك نباید گرفت و با اینگونه اشخاص كه مال مساعدت را باید كرد تا بلكه اشخاص دیگری هم پیدا شوند و يك منفعت کلی از احوال نمایند و بدولت هم منفعت برسانند بجهت اینکه تا منفعتی حاصل نشود این كار را نخواهند كرد ما تا می توانیم باید از اینها تشویق كنیم اما در خصوص حقوق دولت هم گمان میکنم این مقدار كه نوشته شده است خیلی زیاد است اما در باب حد اقلی كه آقای وکیل التجار فرمودند معنی كه هیچ عایدی آن معلوم نیست ما بطور می توانیم يك حد اقلی برای او معین كنیم ما هیچ نمی دانیم كه چه اندازه از این معدن بیرون خواهد آمد تا اینکه يك حد اقلی را بگیریم اما در باب سرمایه و عملیات گمان میکنم خیلی حرف درشتی است کسانیكه در خصوصیات معدن و علم آن آگاهی دارند می دانند كه معادن كلیه چه معادن سطح الارضی باشد چه معادن در عمق باشد هر چه باشد همین كه مستخرج آن عالم باشد همیشه آن معادن باقی میماند و همیشه از آن استفاده خواهند كرد اما اگر كسی بی علم باشد و نداند علم معدن را سبب می شود كه آن معدن بكلی از فایده می افتد در هر صورت عقیده بنده این است كه این فرمایش آقای وکیل التجار خیلی صحیح و قابل توجه است و مخصوصاً كسیكه امتیاز معدنی را میگیرد باید از خصوصیات علمی آن معدن مطلع باشد اما در خصوص شروع بكار هم گمان می كنم

كه فرمایش آقای وکیل الرعايا صحیح است و این ماده را باید طوری صحیح نمود.

رئیس - دو چیز را با آقایان نمایندگان یاد آوری می كنم یکی اینکه باز رعایت مخالف و موافق نمی شود و دیگر اینکه در مباحثه كلیات كه طرف این پیشنهاد را می گیرند گاهی از ابتدای آن مذاكره میکنند و گاهی میروند با آنها مباحثه باید در كلیات باشد نه اینکه داخل در جزئیات شویم.

وكیل التجار - بعضی از آقایان در بیانات خودشان از موافقت کرده بمیان می آورند و حال اینکه هنوز داخل شور در مواد نشده ایم.

مقتصر السلطان - بعد از فرمایشات و توضیحات مغیر محترم کمیسیون دیگر گمان نمی كنم صحبتی باشد خوبست مذاكره در كلیات ختم شود.

رئیس - مباحثه در كلیات بقدر كفايت بعمل آمده حال رای میگیریم هر كس مباحثه در كلیات را كافی می داند و تصویب میکند كه داخل شور مواد شویم قیام نماید.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - با كثریت تصویب شد كه داخل شور در مواد شویم (شروع بشود گردید).

در ماده (۱) پس از قدری مذاكره شاهزاده اسدالله میرزا پیشنهادی کرده با كثریت قابل توجه شده رجوع بکمیسیون شد.

پیشنهاد اسدالله میرزا (معادن و جواهر عتیقه در ماده اولی استثناء شود).

ماده (۲) نیز پس از مذاكرات دكتر اسمعیل خان پیشنهاد ذیل را تقدیم مجلس نمود.

(این بنده پیشنهاد میکنم كه پس از هر پنج سال يك معشر بر عایدی دولت افزوده شود كه عایدی دولت به ۵ درصد برسد)

رئیس - در قابل توجه بودن این پیشنهاد رای می گیریم هر كس این را قابل توجه می داند قیام نماید.

(با كثریت رد شد)

در ماده (۳) شاهزاده محمد شام میرزا جمله را پیشنهاد نمود كه بر ماده سیم افزوده شود.

پیشنهاد محمد شام میرزا (این بنده پیشنهاد میکنم كه این جمله بر ماده (۳) افزوده شود باید شركاء از تا همین داخله باشد اگر یکی از شركاء قبول تبعیت خارجه را نمود حق امتیاز از او سلب میشود اگر و اراثت از تبعه خارجه باشد حق امتیاز با او منتقل نخواهد شد.

رئیس - هر كس این پیشنهاد را قابل توجه می داند قیام نماید.

(اغلب قیام نموده و با كثریت تصویب شد)

در ماده (۴) پس از مذاكره آقای تقی زاده اظهار نمود كه این كلمه اضافه شود بعد از كلمه از نقطه نقطه دیگر (در داخله حوزه امتیازیه) (تصویب شده اضافه شود).

ماده (۵) مبنی بر اینکه زمینهای كه صاحبان امتیاز می خواهند طلا از آن استخراج نمایند اگر مال دولت نباشد باید صاحبان ملك اجازه بدهند و اگر سختگیری كردند باید دولت با صاحبان امتیاز مساعدت نماید قرائت شد (چون در كلیات كه مباحثه

میشد بودن این ماده محل اختلاف شده بود رجوع بکمیسیون شد.

ماده (۶) و (۷) با ماده الحاقیه کمیسیون قرائت شده و مطرح شور گردید.

رئیس - حالا اینها میروند بکمیسیون ولی از مغیر محترم کمیسیون خواهش میکنم كه در ترتیب انشاء عبارات قانون قدری مدافه بكنند چون در این مرتبه بعضی عبارات در این راپورت بود كه تا يك اندازه كلماش قانونیت نداشت.

رئیس - آقای معتمد التجار سؤالی داشتید از وزارت امور خارجه در خصوص... .

معمد التجار - موقعش گذشته است.

رئیس - يك سؤال دیگر در خصوص قونسول اسلامبول داشتید.

معمد التجار - آنهم گذشته است.

رئیس - آقای حاج فاتح الملك سؤالی داشتید از وزارت امور خارجه در خصوص رحیم خان و رفتن او بروسیه.

حاج فاتح الملك - بلی در خصوص رحیم خان و شرارت او و ترتیباتیكه فراهم کرده و حرکاتی كه از او صادر شد... بر همه ماها معلوم است و لازم ببین نیست تا اینکه دولت مجبور شد باینكه تهیه استعداد بکند و قشون بفرستد از شرارت او جلوگیری كند و قهدها دولت برای همین مطلب خسارت كشد و عاقبت رحیم خان بروسیه فرار كرد می خواستم از وزارت امور خارجه سؤال كنم كه آیا اقدامی در این باب کرده اند و مذاكره درین باب شده است یا خیر.

معاون وزارت امور خارجه - وزارت امور خارجه در این خصوص هم در اینجا با سفارت دولت روس مذاكره کرده است هم بشاگرد افرايران كه در بطر بورخ است اجازه داده است كه با وزیر امور خارجه آنجا مذاكره نماید و جوابی كه از سفارت آنجا بوزارت امور خارجه داده شده است این است كه می گویند چون رحیم خان مقصر پلتیكی است مطابق قوانین معموله همه جا مقصرین پلتیكی را نمی توانیم رد كنیم.

حاجی فاتح الملك - گمان میکنم مسئله رحیم خان و اقداماتی كه او کرده است طوری نیست كه بتوان قانع شد كه مقصر پلتیكی است زیرا رفتاریكه او کرده است چنانكه اگر سفارت روس اگر بدوسیة شكایاتی كه از قونسول گری آذربایجان رسیده است رجوع نماید ثابت می شود كه تقصیر رحیم خان تقصیر پلتیكی نبوده است حتی از خود سفیر روس مكرر از حرکات رحیم خان اظهار شكایت شده است و این مسئله را اگر وزارت امور خارجه بی نكند گمان می كنم بیشتر اسباب تجری سایرین شود.

معاون وزارت امور خارجه - همین فقره را مخصوصاً وزارت امور خارجه با سفارت روس اخطار كرد و برپروز هم جواب خواستیم.

(راپورت کمیسیون بود و در راجع بر آن مرحوم حاجی میرزا اباهیم آقا قرائت شد كه کمیسیون تصویب کرده بود كه ما هائیه پنجاه تومان برده داده شود از اینقرار كه بسه نفر دختر هر یکی ماهی ده تومان و بیک نفر عیال ماهی بیست تومان)

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - میخواستم عرض کنم که اینها علاوه بر احتیاج به خارج قریب سیصد تومان قرض دارند آن قرض را که نمی توانند از این وجه بدهند کمیسیون مبتکرات بنا بود پیشنهادی در این باب بکنند که يك مقدار وجهی برای قرض اینها تهیه شود .

فهییم الملك - در باب قرض هم فراری داده شده است .

افتخار الواعظین - بنده عرض می کنم خوب است فرمایش آقای آقا شیخ ابراهیم را جمع کنیم با همین لایحه باین ترتیب که دادن این حقوق را کمیسیون از اول حمل تصویب کرده ما از اول افتتاح مجلس یا از اول ابتدای تشکیل دولت جدید تصویب کنیم .

رئیس - اینطور نمی شود برای اینکه قانون که شامل ماقبل نخواهد شد و در مسئله قرض چنانکه مغیر کمیسیون اظهار کردند قرار دیگری معلوم می شود که داده شده است حالارای میگیریم هر کس راپورت کمیسیون را تصویب می کند و رقه سفید خواهد انداخت .

معاذ الملك - عده حضار ۵۳ و رقه سفید علامت قبول ۵۳ و رقه آبی ندارد کسانی که تصویب کردند:

ذکاء الملك - مستشار الدوله - معز الملك
آقا شیخ اسمعیل هشرودی . دکتر امیرخان نجات
مرتضی قلی خان . فاتح الملك . معین الرعایا .
آقا سید محمد رضا . حاج محمد کریم خان .
آقا شیخ علی . آقا شیخ رضا . ادیب التجار .
دکتر اسمعیل خان . آقا میرزا محمد صادق .
ابوالقاسم میرزا . معاذ الملك . فهییم الملك .
تقی زاده . قوام الاسلام . شیبانی . آقا سید حسین اردبیلی . میرزا داودخان . اسان الحكماء
دکتر علی خان . آقا سید جلیل . عز الملك .
حاجی شیخعلی . متین السلطنه . وکیل الرعایا .
ترتیب . حاج سید نصرالله . اسدالله میرزا . ممتاز .
الدوله . افتخار الواعظین . آقا سید حسین کزازی
مؤمن الملك . سلیمان میرزا . وکیل التجار . آقا شیخ ابراهیم زنجانی . میرزا اسدالله خان . حاج آقا . وزیرزاده . حسنعلی خان . ارباب کیخسرو آقا سید ابراهیم . آذینه محمد خان . آقا میرزا احمد . وحید الملك . حاج میرزا آقا . معتمد التجار صدرالعلماء .

رئیس - راپورت کمیسیون بالاتفاق تصویب شد - موضوع مذاکرات جلسه آتیه لایحه قبول و نکول بروات تجارتنی - راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بمتوفیات - راپورت کمیسیون فوائد عامه در خصوص امتیاز راه شوسه بین بارفروش و مشهد سر .

آقا سید ابراهیم - در باب نمایندگان خونسار و گلپایگان می خواستم عرض کنم که نزدیک بود ختم شود باین معنی که روز آخریکه در آن اطاق بودیم مذاکرات در خصوص آن بعمل آمد و قرار شد در جلسه آتیه رای گرفته شود نمی دانم بوجه سبب تأخیر افتاد .

رئیس - چون پاره اطلاعات در آن باب

رسیده بود که رجوع شد بهمان شعبه که انبیا تجدید نظر کرده نتیجه را اطلاع بدهند تا رای مجلس هم معلوم شود .

وزیرزاده - روزیکه باین اطاق آمدم گفتم آقایان بهر نقطه که میل دارند بنشینند بدون تعیین این بود که این را رد کردند و قرار شد قرعه بکشند و بحکم قرعه قرار شد بنده در همین سمت باشم و حالا می بینم که چند نفری بیشتر نیستند که باین ترتیب عمل کرده اند و چون در بنیاب عمل نشده است فردا بنده اول کسی خواهم بود که بنقطه مسلکی خود خواهم نشست .

رئیس - اینجا از روی مسلک نمی شود نشست و البته رعایت ترتیب نشستن می شود .
[مجلس مقارن مغرب ختم شد .]

صورت مجلس یوم پنجشنبه ۱۹ ربیع الاول ۱۳۲۸

[مجلس سه ساعت قبل از غروب آفتاب ریاست آقای ممتاز الدوله نایب رئیس دوم تشکیل شد]

(معاذ الملك صورت جلسه یوم چهارشنبه را قرائت کرد .)

نایب رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟
اظهاری نکردند صورت امضا شد .)

وکیل التجار - بنده از بابت وقت مجلس

عرض دارم ما امیدوار بودیم که پس از ورود باین اطاق افلا چهار ساعت قبل از غروب حاضر شویم و کارها بهتر پیش می رود حالا می بینم که برعکس شده در آن اطاق بودیم که بهتر میگذشت یعنی اگر چهار حاضر نمیشدیم سه و نیم مجلس منعقد میشد و یکساعت از شب گذشته مجلس ختم میشد ولی اینجا که آمدم نیمساعت دیر می آیم و اول غروب ختم میشود و این از برای ترا کم امور روزیادی کارها که روی هم ریخته است خیلی مضر است بعقیده بنده باین ترتیب هیچ کاری از پیش نخواهد رفت .

متین السلطنه - در صورت جلسه چنین نوشته شد بود که در آخر جلسه از طرف ریاست وقت انقضا جلسه آتیه سه ساعت بغروب معین شده آیا ممکن است علت آنرا بفرمائید .

نایب رئیس - البته بیجهت نبوده است لکن وقتیکه وقت را معین میکنند گمان نمیکنم مجبور باشند بگویند باین دلیل جلسه را اینوقت معین کردیم .

متین السلطنه - همین وقت دستور با مجلس است .
نایب رئیس - در نظامنامه داخلی که چنین چیزی نیست که تعیین وقت را مجلس نماید .

حاجی آقا - مادر ترتیب مذاکرات مجلس بطوریکه رئیس معین میکند مجبوریم بهمانطور صحبت نمایم و می بینم رئیس طوری تعیین دستور جلسه را مینماید که مع التأسف باحالات حالیه ما خیلی منافات دارد مثلا دیروز موضوع مذاکرات قانون را قبول و نکول بروات و راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بمتوفیات و راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع براه شوسه بین مشهد سر و بارفروش قرار دادند و حال اینکه باین ترتیب گرفتاری و بدبختیهای ما که واقعا هیچکدام مامامون در مذاکرات نیستیم نمایانم این چه ترتیب تعیین مذاکرات است بنا بود هفته در روز

جلسه خصوصی منعقد شود که ترتیب مذاکرات را معین کنیم و مطالبیکه اهم است مقدم بداریم و در آن مذاکره کنیم من نمیدانم در امتیاز راه شوسه شور کردن چه فایده دارد و او اینکه از مجلس بگذرد درست است که این کارها لازم است و اسباب آبدی مملکت خواهد شد ولی ما امروز کارهای مهمتر از این داریم از تمام آقایان سئوال میکنم که آیا وجدانا شایسته بود که ما امروز از کارهای خیلی مهم قطع نظر نماییم و موضوع مذاکرات را راه شوسه قرار بدهیم یکرورزی آقای تقی زاده فرمودند که موضوع مذاکرات باید الاهم فالاهم باشد در حقیقت خیلی اظهار صریحی بود نمیدانم برای چه قابل توجه نشد بنده عرض میکنم اول باید اصل مملکت محفوظ بماند و امنیت تام حاصل باشد آنوقت شروع بمذاکره راه شوسه نمود مملکت در اینحال است راه شوسه میخواهد چه کند ما باید اول بدانیم که آن ترتیبی که رئیس الوزرا بلیکه پشت وزراء بماطمینان دادند عمل شده است یاخیر آنوقت داخل مذاکرات دیگر شویم .

نایب رئیس - این فرمایشات خارج از موضوع است .

حاج آقا شیرازی - بنده میدانم خارج از موضوع است ولی لازم میدانم عرض کنم که ترتیب مذاکرات مرتب باشد بنده خواهش میکنم که آن دو روزیکه جلسه خصوصی باید معین شود برای ترتیب مذاکرات جلسات علنی منعقد معین شود و ترتیب دستورهاى مجلس علنی معلوم شود .

نایب رئیس - تعیین موضوع مذاکرات با رئیس مجلس است ولی وقتیکه معین میخواهند بنمایند اگر صحبتی دارید همانوقت بفرمائید .

حاجی آقا - بنده دیروز میخواستم عرض کنم که هیئت رئیسه رفتند و جلسه ختم شد و باین ترتیب وجدان من امروز راضی نمیشود که در مسئله راه شوسه رای بدهم .

نایب رئیس - موضوع مذاکرات امروز قانون قبول و نکول بروات تجارتنی راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بمتوفیات - راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع براه شوسه مشهد سر و بارفروش ولی چون هنوز عدلیه نه معاون ایشان تشریف ندارند راپورت کمیسیون مبتکرات را مقدم مینداریم .

راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح آقای فهییم الملك در خصوص متوفیات قرائت شد .

نایب رئیس - اول باید بدانیم که اینطرحی که از طرف آقای فهییم الملك پیشنهاد شده قابل توجه است یاخیر .

حاج میرزا آقا - لابد قابل توجه بوده است که طبع و توزیع شده و اگر قابل توجه نباشد طبع نمیشود .

نایب رئیس - چون این يك طرحی بود که از طرف آقای فهییم الملك پیشنهاد شد در کمیسیون مبتکرات رجوع شد کمیسیون آنرا قابل توجه دانسته است و طبع کرده است .

حاجی میرزا آقا - مگر قابل توجه نشد یعنی رای نکردند؟

نایب رئیس - حالا رای میگیریم که این قابل توجه است یاخیر .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - آن طرحی